

**Andrzej Rączaszek**

Akademia Ekonomiczna w Katowicach

## **INTEGRACJA EUROPEJSKA A WZROST GOSPODARCZY W NOWYCH KRAJACH CZŁONKOWSKICH**

### **1. Wstęp**

Trwający już od kilkudziesięciu lat proces integracji europejskiej nabral przyśpieszenia na początku XXI wieku. Pozostawiając na marginesie problem, czy przysła Unia Europejska będzie jeszcze taką Unią jak ta z końca XX wieku, zastanowić się należy, czy z tej przynależności (w tym także Polski) wynikają dla obywateli nowo przyjętych państw prawdopodobne korzyści (por. [Alber, Merkel 2006]). Nie rozstrzygamy też w tym miejscu znaczenia ponad 60 mld euro z funduszy strukturalnych dla procesu zmian w Polsce i podobnych konsekwencji wysokich dotacji dla innych krajów. Natomiast na podstawie dotychczasowych doświadczeń wynikających z procesu integracji chcemy przewidzieć możliwe korzystne zmiany w krajach, które przystąpiły do UE w bieżącej dekadzie. Jako miernik skali korzyści, jakie wynikają z procesu integracji, zostaną poddane analizie zmiany w wysokości produktu krajowego brutto przypadającego na jednego obywatela [Kwiatkowski 2006, s. 61].

**Celem** opracowania jest przedstawienie skutków procesu integracji europejskiej dla gospodarki nowych krajów członkowskich [Swadźba 2005, s. 19]. Ten cel, w znacznym uproszczeniu, prześledzimy na podstawie obserwacji zmian poziomu PKB na jednego mieszkańca w okresie po akcesji do zintegrowanej części Europy. Takie ujęcie problemu odpowiada potocznemu rozumieniu pojęcia „dobrobyt”, który wzrasta, jeżeli rośnie dochód na jednego mieszkańca.

### **2. Efekty pierwszego rozszerzenia**

Dotychczasowy proces integracji zawiera daty akcesji do struktur europejskich kolejnych państw lub grup państw. Już samo ich zestawienie pokazuje długotrwałość tego procesu i wieloletnie etapy funkcjonowania zintegrowanej części Europy.

Założyciele dzisiejszej Unii Europejskiej to Francja, Republika Federalna Niemiec, Belgia, Holandia (obecnie Niderlandy), Luksemburg i Włochy<sup>1</sup>. Nie będą tu definiowane nazwy i podstawy prawne funkcjonowania tej pierwszej zintegrowanej struktury. Do niej przystępowały w wymienionych latach kolejne państwa: w roku 1973 – Wielka Brytania, Irlandia, Dania, w 1981 – Grecja, w 1986 – Hiszpania, Portugalia, w 1995 – Austria, Szwecja, Finlandia, w 2004 – Polska, Republika Czeska, Słowacja, Węgry, Słowenia, Litwa, Łotwa, Estonia, Malta, Cypr, a w 2007 – Bułgaria i Rumunia.

Warto także zauważyć, że proces integracji nie jest jeszcze zakończony, trwa bowiem dyskusja na temat możliwości przystąpienia do UE Turcji, do integracji przygotowuje się Chorwacja<sup>2</sup>, w dalszej perspektywie gotowość do podjęcia negocjacji zgłasza Albania, a można przypuszczać, że takie deklaracje złożą też w przyszłości Czarnogóra i Serbia. Przyjęto zasadę, że ostatecznie o integracji decydują w referendum obywatele i z tego względu dotychczas nie przystąpiła do UE Norwegia<sup>3</sup> [*Nowa Encyklopedia Powszechna...* 1996, s. 522], mimo zakończonych negocjacji.

Powyżej przedstawione etapy rozszerzania się dzisiejszej Unii Europejskiej wyznaczają także sposób analizy, jakiej poddana zostanie wysokość produktu krajowego brutto, liczona w dolarach USA na jednego mieszkańca. Chcemy tu zweryfikować **tezę**, że proces integracji wpływa korzystnie na tak wytypowany miernik.

Powyżej zaplanowana analiza została oparta na krajowych źródłach informacji. W Rocznikach Statystycznych GUS są dostępne jedynie te dane, które zamieszczono w tab. 1. W pierwszym etapie analizy przedstawiono wysokość PKB na osobę liczonego w walucie krajowej. W okresie, kiedy zintegrowana część Europy zwiększyła się z sześciu do dziewięciu państw, obserwowany był w każdym z badanych krajów wzrost wysokości PKB na osobę. Zestawienie ujawnia, że w grupie państw Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, które tę strukturę założyły, w latach 1974-1980 najwyższy był przyrost miernika we Włoszech. Był on dwukrotnie wyższy niż we Francji i tylko w tych dwóch krajach liczony w procentach przyrost był trzycyfrowy. W pozostałych trzech krajach członkowskich EWG przyrost wahał się w przedziale 50-70%, w tym najniższy był w Republice Federalnej Niemiec. W wykorzystywanych tu krajowych źródłach informacji brak było danych dotyczących szóstego wówczas kraju członkowskiego – Luksemburga.

---

<sup>1</sup> 25 marca 1957 r. w Rzymie wymienione kraje podpisały porozumienie o współpracy, nazwane następnie Traktatem rzymskim, <http://regiony.ukie.gov.pl/>.

<sup>2</sup> Chorwacja rozpoczęła negocjacje dotyczące przystąpienia do Unii Europejskiej 3 października 2005 r., <http://pl.wikipedia.org/wiki/Chorwacja>.

<sup>3</sup> Referendum w sprawie przystąpienia Norwegii do Unii Europejskiej, po wcześniej zakończonych już negocjacjach, przeprowadzono najpierw w 1972 r., a ponownie – po kolejnych zakończonych negocjacjach – w 1994 r. W obu przypadkach społeczeństwo norweskie niewielką większością odrzuciło projekt akcesji do UE.

Tabela 1. PKB na osobę w walucie krajowej (w tys.)

Lp.	Rok	RFN	Francja	Włochy	Holandia	Belgia	Luksemburg	Dania	Irlandia	Wielka Brytania
		marka	frank	lir	gulden	frank	frank	korona	funt	funt
1	1973	.	.	.	.	.	.	.	.	.
2	1974	14,2	21,6	1586	12,6	197	.	32,9	.	1,31
3	1975	14,8	24,6	2005	13,9	216	.	38,9	.	1,67
4	1976	16,8	28,0	2266	15,6	244	.	41,1	.	1,96
5	1977	17,3	31,3	2714	17,2	267	.	49,2	.	2,23
6	1978	18,6	35,7	.	18,4	283	.	54,4	.	2,58
7	1979	20,3	40,6	4265	19,2	301	.	60,9	.	3,01
8	1980	21,4	45,7	5348	21,2	320	.	64,5	.	3,54
9	Zmiana w %	50,7	111,6	237,2	68,3	62,4	.	96,0	.	170,2

Źródło: Roczniki Statystyczne GUS.

Analizowany okres to lata, gdy EWG powiększyła się o Danię, Irlandię i Wielką Brytanię. Dla Irlandii z tego okresu brak danych w publikacjach GUS<sup>4</sup>. Przyrost badanego miernika w pozostałych nowych krajach członkowskich był bardzo wysoki – w Danii w latach 1974-1980 nastąpiło niemal jego podwojenie, natomiast w Wielkiej Brytanii wysokość miernika wzrosła aż o 170%. Zmiana ta jest mniejsza jedynie od obserwowanej we Włoszech. Należy jednak zauważyć, że analiza dotyczy tylko miernika liczonego w walucie krajowej. O rzeczywistej wysokości pokazanych tu zmian decydowała zatem wartość krajowej waluty. Można ten miernik zobiektywizować, korzystając z wysokości kursu walut krajowych w stosunku do dolarów USA. W tab. 2 w wierszach 1 i 2 przedstawiono wartość jednego dolara amerykańskiego w walucie krajowej. W latach 1973 i 1980 zmiany były różnej wysokości. Warto jednak zauważyć, że w stosunku do dolara USA najczęściej zyskały marka niemiecka, frank belgijski i gulden holenderski. Zmiany funta brytyjskiego, korony duńskiej i franka francuskiego były minimalne. Natomiast lir włoski stracił

<sup>4</sup> W analizie konsekwentnie stosowano jedynie Roczniki Statystyczne GUS z kolejnych lat. Nie można zatem jednoznacznie stwierdzić, że w innych publikacjach GUS nie zamieszczono danych bardziej szczegółowych.

na wartości w stosunku do dolara amerykańskiego prawie trzecią część. W tej sytuacji należy zweryfikować zmiany miernika przedstawione w wierszu 9 tab. 1. o zmianę wartości waluty krajowej. Informacje te zawiera wiersz 4 tab. 2. W sześciu przypadkach następuje zatem wzrost wartości miernika w badanym okresie, natomiast miernik dla Włoch należy obniżyć o ponad 50%.

Tabela 2. Zmiany PKB na 1 mieszkańca z uwzględnieniem wartości waluty krajowej w latach 1973-1980.

Lp.	Rok	RFN	Francja	Włochy	Holandia	Belgia	L. <sup>a</sup>	Dania	I. <sup>b</sup>	W. Brytania
1	1973	2,703	4,708	607,92	2,824	41,32	.	6,294	.	0,4304
2	1980	1,973	4,516	930,5	2,13	31,52	.	6,015	.	0,4193
3	Zmiana kursu	+37%	+6,2%	-53,1%	+23,2%	+31,1%	.	+4,6%	.	+2,6%
4	Zmiana miernika	+69,5%	+118,5%	+111,2%	+84,1%	+81,8%	.	+00,4%	.	+174,6%

<sup>a, b</sup> Brak danych dla Luksemburga i Irlandii. Te kolumny maksymalnie zwężono. Podobna sytuacja może występować w kolejnych tabelach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Roczników Statystycznych GUS.

Okres po akcesji do EWG przyniósł zatem największą zmianę PKB na jednego mieszkańca w Wielkiej Brytanii. Można stwierdzić, że poziom życia Brytyjczyków, dzięki akcesji do EWG, w ciągu pierwszych 6 lat poprawił się o ponad 170% i był najwyższą tego typu zmianą w EWG w badanym okresie. Wzrost PKB na osobę w Danii wyniósł 100%. W tym czasie w dotychczasowych krajach EWG także zanotowano znaczną poprawę sytuacji. We Francji ta zmiana sięgała prawie 120%, we Włoszech ponad 110%, w pozostałych krajach po ok. 80%, a jedynie w RFN 70%. Nie sięgamy w tym komentarzu do informacji o koniunkturze gospodarczej czy efektach nowych inwestycji<sup>5</sup>. Analizie poddano wyłącznie przedstawiony wyżej miernik. Jego średnia wartość w krajach, które przystąpiły do EWG (Dania i Wielka Brytania), sięgała prawie 140%, podczas gdy zmiana poziomu miernika w 5 byłych krajach EWG wzrosła jedynie o ponad 90%. Nowe kraje członkowskie rozwijały się zatem szybciej o blisko 50%. Warto ten fakt podkreślić, potwierdza on bowiem tezę, że przystąpienie do zintegrowanych struktur europejskich jest dla gospodarki nowych krajów członkowskich bardzo korzystne. Taki sposób analizy zostanie zaprezentowany także w przypadku akcesji do zintegrowanej części Europy kolejnych krajów w następnych latach.

<sup>5</sup> Właśnie w tym czasie w Wielkiej Brytanii nastąpiła poprawa sytuacji gospodarczej w wyniku rozpoczęcia eksploatacji gazu i ropy naftowej z Morza Północnego.

### 3. Wpływ akcesji na nowe kraje członkowskie do końca XX wieku

W tab. 3 przedstawiono okres od roku 1981 do 1985. W 1981 r. nowym krajem EWG została Grecja. W badanym czasie we wszystkich krajach zaobserwowano wzrost PKB na osobę. Zmiany były zróżnicowane, ale najbardziej, o ponad 70%, wzrosła wartość miernika we Włoszech, a o 108% w nowo przyjętej Grecji. Można by przypuszczać, że kolejna nowa gospodarka zyskuje najwięcej na integracji. Wartości tych mierników należy jednak zweryfikować w podobny sposób jak w poprzednim przypadku – za pomocą kursu dolara USA w walucie krajowej.

Tabela 3. Zmiany PKB w krajach EWG w latach 1980-1985<sup>a</sup>

Lp.	Rok	Niemcy	Francja	Włochy	Holandia	Belgia	L.	Dania	I.	Wielka Brytania	Grecja
1	1981	22,0	50,9	6205	22,0	322	.	70,9	.	3,90	198
2	1982	22,7	57,9	7351	23,0	350	.	80,1	.	4,29	246
3	1983	23,8	63,6	8355	23,4	371	.	88,4	.	4,70	284
4	1984	25,1	68,2	9550	24,5	409	.	96,7	.	5,01	348
5	1985	26,5	73,0	10674	25,8	425	.	104,0	.	5,50	412
6	Zmiana w %	+20,5	+43,4	+72,0	+17,3	+32,0	.	+46,7	.	+41,0	+108,0

<sup>a</sup> Zmiany przedstawiono w walucie krajowej, w tys. na osobę. W nowym kraju członkowskim – Grecji walutą krajową była wówczas grecka drachma.

Źródło: jak w tab. 2.

Zmiany kursów walut w tym krótkim okresie były zaskakująco znaczne i zróżnicowane. Dolar USA ewidentnie zyskał na wartości wobec wszystkich walut europejskich. Najniższe straty zanotowała marka niemiecka – niecałe 10% i holenderski gulden, który stracił ok. 12% do dolara. Kursy pozostałych walut w stosunku do dolara USA znacznie osłabły. O galopującej wręcz inflacji można mówić w przypadku Grecji, gdzie w ciągu 5 lat dolar zyskał na wartości ponad 150%. Nie pozostało to bez wpływu na ocenę badanego tu miernika zmian PKB na osobę. Po zweryfikowaniu wartości mierników okazuje się, że w pierwszej połowie lat 80. najszybciej rozwijała się gospodarka Włoch i Danii – powyżej 40 i 35% wzrostu, w kolejnych trzech krajach wzrost przekroczył 20%, a w dwóch przekraczał 15%. Wysoki wzrost PKB na mieszkańca Grecji liczony w drachmach, przy stracie wartości tej waluty do dolara USA na poziomie ponad 150%, oznacza jednak, że dla Grecji okres bezpośrednio po akcesji nie był jednoznacznie korzystny. W ciągu 5 lat nastąpił spadek poziomu miernika PKB prawie o połowę.

Tabela 4. Zmiany PKB na 1 mieszkańca z uwzględnieniem wartości waluty krajowej w latach 1981-1985

Lp.	Rok	Niemcy	Francja	Włochy	Holandia	Belgia	L.	Dania	I.	Wielka Brytania	Grecja
1	1981	2,255	5,748	1200,0	2,468	38,46	.	7,325	.	0,5241	57,63
2	1982	2,376	6,725	1370,0	2,624	46,92	.	8,384	.	0,6194	70,57
3	1983	2,724	8,347	1659,5	3,064	55,64	.	9,875	.	0,6890	98,67
4	1984	3,148	9,592	1935,9	3,549	63,08	.	11,260	.	0,8650	128,48
5	1985	2,461	7,561	1678,5	2,772	50,36	.	8,969	.	0,6920	147,76
6	Zmiana kursu w%	-9,1	-31,5	-39,9	-12,3	-30,9	.	-22,4	.	-32,0	-156,4
7	Zmiana miernika w %	+18,6	+29,7	+43,3	+15,2	+22,1	.	+36,2	.	+27,9	-48,4

Źródło: jak w tab. 2.

Zestawienie powyższe kończy się na roku 1985, ponieważ do zjednoczonej części Europy w następnym roku przyjęte zostają Hiszpania i Portugalia. Analiza zmian badanego miernika będzie od tego momentu także łatwiejsza, w publikacjach GUS bowiem pojawia się informacja o wysokości PKB na osobę w dolarach USA. W tab. 5 będą zatem przedstawione informacje, jaka była wysokość PKB na osobę, liczona w dolarach USA, od 1986 r., kiedy zjednoczona część Europy obejmuje już łącznie 12 państw. Można również podkreślić, że początkowo proces integracji był dość szybki, ponieważ od pierwszego do drugiego rozszerzenia upłynęło 8 lat, a do następnego tylko 5 lat. Później te odstępy wzrosły do lat 10, co może oznaczać, że dzisiejsza Unia Europejska coraz trudniej radziła sobie z wchłanianiem liczniejszych grup nowych państw, a przyjmowane kraje musiały przejść długotrwały proces negocjacji.

W tab. 5 przedstawiono szczegółowo zmiany badanego miernika poziomu życia mieszkańców 12 krajów europejskich w latach 1986-1993. Poziom ten jest najwyższy w Danii, przed Niemcami i Francją. Należy zwrócić baczniejszą uwagę na Niemcy, gdzie po 1990 r. tempo wzrostu miernika musiały ograniczać koszty integracji wewnętrznej wschodnich Niemiec. Badany okres to także ten etap historii dzisiejszej Unii Europejskiej, który stanowił początkowy okres przynależności do niej Hiszpanii i Portugalii, gdzie poziom życia jest znacznie niższy, podobnie jak w przyjętej wcześniej Grecji<sup>6</sup>. Jeżeli porównamy dynamikę zmian badanego mier-

<sup>6</sup> Także w przypadku tego kraju tempo wzrostu miernika jest szybsze niż w „starych” krajach członkowskich, co ujawnia, że Grecja, po początkowym okresie niekorzystnym, zaczęła nadrabiać zaległości.

Tabela 5. Zmiany PKB na 1 mieszkańca w latach 1986-1994

Lp.	Rok	Niemcy	Francja	Włochy	Holandia	Belgia	L.	Dania	I.	Wielka Brytania	Grecja	Hiszpania	Portugalia
1	1986	12 883	11 465	9 276	10 806	10 124	.	14 040	.	8 520	3 575	5 183	2 599
2	1987	16 099	13 772	11 690	13 032	12 572	.	17 185	.	10 443	4 244	6 562	3 302
3	1988	19 581	17 002	14 430	15 461	15 180	.	20 912	.	14 413	5 244	8 722	4 265
4	1989	19 182	17 061	15 051	15 063	15 393	.	20 401	.	14 642	5 399	9 703	4 629
5	1990	23 536	21 105	18 921	18 676	19 303	.	25 478	.	16 985	6 505	12 609	6 085
6	1991	24 585	21 022	19 911	19 298	20 007	.	25 271	.	17 596	6 873	13 508	6 991
7	1992	27 592	23 006	21 122	21 102	21 829	.	27 551	.	18 027	7 562	14 708	8 551
8	1993	23 537	21 706	17 371	20 211	21 037	.	26 204	.	16 279	7 071	12 227	8 688
9	1994	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
10	Zmiana w %	+82,7	+89,4	+87,3	+87,0	+107,8	.	+86,6	.	+91,1	+97,8	+135,9	+234,3

Źródło: jak w tab. 2.

nika PKB, to okaże się, że w ciągu 8 lat we wszystkich krajach nastąpił wzrost miernika o co najmniej 80%<sup>7</sup>, a w przypadku Belgii nawet o ponad 100%. Na tym tle szczególnie wyróżniają się jednak wartości miernika dla nowych krajów wspólnoty. W Hiszpanii w badanym okresie nastąpiła poprawa o ponad 135%, ale rekordowe zmiany zaszły w Portugalii, gdzie wzrost wyniósł aż ponad 230%. To są najważniejsze wnioski z analizy tab. 5, i potwierdzenie postawionej wcześniej tezy, że integracja ma istotny wpływ na tempo wzrostu gospodarczego nowych, mniej zamożnych krajów członkowskich. Można by tu jeszcze dodać, że najwyższy poziom PKB na osobę obserwowano nie w 1993 r. W większości przypadków wartość najwyższą obserwujemy w roku 1992. Wcześniej także pojawiały się zmiany w obu kierunkach, a dobry był również rok 1988. Można zatem stwierdzić, że wartość tego miernika jest zapewne zależna od koniunktury gospodarczej nie tylko w krajach badanych, ale w skali globalnej (por. [Czaja 2007]). Warto także zauważyć, że niejednokrotnie przyrost wartości miernika w ciągu roku mógł przekraczać 3, a nawet 4 tys. dolarów. Tej wielkości spadki obserwujemy w kilku krajach także między rokiem 1992 a 1993. Jeżeli z przyczyn makroekonomicznych wydaje się to mało prawdopodobne, to powodem może być zmiana metodologii opracowywania informacji przez GUS, ale na ten temat brak informacji. Trzeba także podkreślić, że z nieznanych przyczyn GUS nie przedstawił informacji dla roku 1994.

W tab. 6 doprowadzono analizę do roku 2004, kiedy nastąpiło największe rozszerzenie Unii Europejskiej – aż o 10 krajów, w tym Polskę. Obejmuje ona jednak okres, w którym Unia Europejska „konsumowała”, w pewnym sensie, przyjęcie trzech nowych krajów w 1996 r.<sup>8</sup> Tabela ma wreszcie charakter kompletny, GUS bowiem w Roczniku Statystycznym zaczął zamieszczać informacje także dla Luksemburga i Irlandii. Trudno zrozumieć poprzedni brak tych informacji, bo chyba zadaniem GUS nie jest przedstawianie informacji dla krajów ważnych i mniej ważnych, jeżeli takie wartościowanie w ogóle byłoby uprawnione. Jak niesłuszne było to zaniechanie, pokazuje wysokość miernika i dynamika zmian w tych krajach. Luksemburg, jak powszechnie wiadomo, jest najbogatszym krajem UE, biorąc pod uwagę właśnie poziom PKB na mieszkańca. W Irlandii natomiast dynamika zmian za okres o dwa lata krótszy niż w pozostałych przypadkach<sup>9</sup> wyniosła ponad 120%, podczas gdy w pozostałych krajach członkowskich zmiany były mocno zróżnicowane, ale znacznie niższe. Tak wysoka dynamika zmian w Irlandii pozwoliła odrobić dystans do sąsiedniej w tabeli Danii, gdzie poziom miernika był w 1997 r. o 1/3 wyższy<sup>10</sup>, a już w 2004 r. Irlandia nieznacznie wyprzedza Danię i plasuje się w UE na

<sup>7</sup> To pokazuje, że kraje zintegrowanej Europy rozwijały się wówczas w tempie ok. 10% rocznie. Jest to oczywiście znaczne uproszczenie, ale warto podkreślić tę dynamikę wzrostu poziomu życia mieszkańców, która jest konsekwencją procesu europejskiej integracji.

<sup>8</sup> Oczywiście chodzi tu o Austrię, Szwecję i Finlandię.

<sup>9</sup> Z wyjątkiem Luksemburga, dla którego GUS ujawnił wartości jedynie za okres ostatnich 4 lat.

<sup>10</sup> Dania stanowiła wówczas najbogatsze państwo UE, przynajmniej dla czytelnika publikacji GUS, gdy nie publikowano współczynników dla Luksemburga.



Tabela 6. Zmiany PKB na 1 mieszkańca w latach 1995-2004

Lp.	Rok	Niemcy	Francja	Włochy	Holandia	Belgia	Luksemburg	Dania	Irlandia	W. Brytania	Grecja	Hiszpania	Portugalia	Austria	Szwecja	Finlandia
1	1995	29 569	26 455	18 975	25 599	26 438	.	33 072	.	18 838	10 669	14 259	9 593	28 971	25 946	24 658
2	1996	28 821	26 624	20 964	25 372	26 066	.	33 200	.	19 521	11 733	14 927	10 685	28 226	28 701	24 102
3	1997	25 754	23 781	19 927	23 263	23 821	.	30 871	20 479	21 668	11 354	13 566	9 898	25 551	25 932	22 860
4	1998	26 117	24 393	20 330	24 111	24 441	.	32 981	22 364	23 006	11 308	14 126	10 744	26 225	25 853	24 505
5	1999	25 756	24 256	20 401	24 949	24 258	.	32 794	24 385	24 486	11 804	15 117	11 276	25 654	26 941	24 894
6	2000	22 622	21 814	18 635	22 949	22 125	.	30 416	24 756	23 772	10 564	13 966	10 460	23 330	25 617	23 534
7	2001	22 511	22 031	18 935	23 861	22 369	42 986	30 283	26 894	23 918	10 995	14 574	10 944	23 344	23 752	23 349
8	2002	24 199	23 987	20 614	26 135	23 871	46 667	32 228	30 902	26 209	12 493	16 360	12 109	25 291	27 245	25 386
9	2003	29 092	29 403	25 745	31 543	29 194	58 499	39 335	37 516	30 339	15 653	19 685	14 507	31 425	33 668	31 063
10	2004	33 196	34 087	29 162	35 576	33 823	70 264	44 695	45 129	35 669	18 629	23 762	15 935	36 064	38 527	35 572
11	Zmiana w %	+12,3	+28,8	+53,7	+39,0	+27,9	+63,5	+35,1	+120,4	+89,3	+74,6	+66,6	+66,1	+24,5	+48,5	+44,3

Źródło: jak w tab. 2.

drugiej pozycji, za Luksemburgiem. Wspomniane zróżnicowane zmiany widoczne są w wierszu 11 tab. 6. Także bardzo wysokie było widoczne tu tempo wzrostu miernika w Wielkiej Brytanii. Może nie bez znaczenia była deklarowana otwartość obu tych krajów na migracje zarobkowe (zob. [Lipska 2007]), co już wcześniej mogło być realizowane i przyczyniało się do tak imponującego wzrostu PKB. Niewątpliwie także oba sąsiadujące kraje, o wielowiekowych, bliskich (choć skomplikowanych) związkach, mają bardzo silnie powiązane gospodarki. Wniosek ten może być zasadny, jeśli weźmiemy pod uwagę, że w tym samym czasie najniższa dynamika zmian wystąpiła w Niemczech i w Austrii. Także te kraje mają gospodarki mocno związane ze sobą. Jeżeli zatem Niemcy odczuwały coraz boleśniej koszty integracji byłej NRD, to w Austrii w tym czasie nie ujawnił się efekt integracji z Unią Europejską na takim choćby poziomie, jak w równie bogatych społeczeństwach Szwecji czy Finlandii<sup>11</sup>. Wśród krajów ówczesnej „piętnastki” nadal wysokie tempo wzrostu miernika obserwujemy w Grecji, Hiszpanii i Portugalii, co jest efektem świadomej polityki unijnej i konsumowania przez te kraje unijnej pomocy finansowej. Kraje te zatem, w myśl europejskiej polityki spójności, stale nadrabiają dystans do wcześniejszych członków UE, ich poziom PKB bowiem jest najniższy w ówczesnej UE [Pietrzyk 2007, s. 253].

Obserwowane w czasie 10 lat wartości ponownie wykazują zmiany w obu kierunkach, co oznacza, że musiały mieć na nie wpływ zmiany globalnej koniunktury gospodarczej. „Dno” kryzysu koniunktury wystąpiło w latach 2000-2001 i od tego czasu, a więc w ciągu 4 lat, we wszystkich krajach UE nastąpiła poprawa wartości miernika o co najmniej 50%. Warto mieć na uwadze te tendencje, mogą one bowiem pojawić się także po roku 2004, od kiedy Polska jest już członkiem UE, a wtedy możemy nie być usatysfakcjonowani z efektów integracji. Będzie to jednak zmiana przejściowa, wynikająca z naturalnych zmian w cyklach koniunkturalnych w gospodarce [Balicki 1993, s. 167 i nast.; Noga 1995, s. 59 i nast.], i to nie w jednym kraju, ale praktycznie w całej Europie, czyli w skali globalnej.

#### **4. Efekty dotychczasowej integracji i oczekiwania zmian w nowych krajach członkowskich w XXI wieku**

Pozostaje jeszcze zastanowić się nad okresem, który biegnie poza ostatnim opisanym tu rokiem 2004. Jest to okres integracji z UE 10 krajów w 2004 r. i dwóch kolejnych w 2007 r. Z oczywistych przyczyn brak jeszcze jakichkolwiek danych dla tego okresu. Można jedynie pokazać poziom wyjściowy z 2004 r., mając nadzieję na potwierdzenie się tezy, że nowe gospodarki przyjęte do UE rozwijają się szybciej niż „stara” Unia. W wielu przypadkach powyższej analizy teza ta się potwierdziła. Korzystne zmiany były widoczne po integracji najpierw w Danii i Wielkiej Brytanii,

---

<sup>11</sup> Te trzy kraje przyjęte do UE w 1996 r. należały do zamożnych krajów europejskich także przed integracją. Trudno więc było się spodziewać znacznego skoku wartości miernika w okresie po integracji.

potem w Hiszpanii i Portugalii. Także w Grecji, po początkowych niepowodzeniach, nastąpiło znaczne przyspieszenie dynamiki wzrostu PKB, która jest obecnie najwyższa, poza Irlandią i Wielką Brytanią. Ten poziom wyjściowy zestawiono poniżej w szczególnej postaci, pokazując go grupami krajów, tak jak przystępowały one do zintegrowanych struktur europejskich.

Zestawienie państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej i Unii Europejskiej, w grupach, według dat akcesji i poziomu PKB na 1 mieszkańca w 1986 r.<sup>12</sup> i w 2004 r.

Założyciele wspólnoty – jedyni członkowie do 1973 r.	PKB na osobę	
	w 1986 r.	w 2004 r.
Niemcy	12 883	33 196
Francja	11 465	34 087
Włochy	9 276	29 162
Holandia	10 806	35 576
Belgia	10 124	33 823
Luksemburg	42 986 <sup>a</sup>	70 264

W EWG lub w UE od 1973 r.	PKB na osobę	
	w 1986 r.	w 2004 r.
Dania	14 040	44 695
Wielka Brytania	8 520	35 669
Irlandia	20 479 <sup>b</sup>	45 129

W EWG lub w UE od 1981 r.	PKB na osobę	
	w 1986 r.	w 2004 r.
Grecja	3 575	18 629

<sup>12</sup> Najwcześniejsze dane o PKB w dolarach USA na 1 osobę, według Rocznika Statystycznego GUS za rok 1986, natomiast dla Austrii, Szwecji i Finlandii według roku akcesji, tj. z 1995 r.

W EWG lub w UE od 1986 r.	PKB na osobę	
	w 1986 r.	w 2004 r.
Hiszpania	5183	23 762
Portugalia	2599	15 935

W UE <sup>c</sup> od 1995 r.	PKB na osobę	
	w 1995 r.	w 2004 r.
Austria	28 971	36 064
Szwecja	25 946	38 527
Finlandia	24 658	35 572

W Unii Europejskiej od 2004 r.	PKB w 2004 r. na osobę
Polska	6 610 <sup>d</sup>
Republika Czeska	10 478
Węgry	9 928 <sup>e</sup>
Słowacja	7 635
Słowenia	13 831
Litwa	5 203
Łotwa	4 453
Estonia	6 232
Malta	11 790
Cypr	16 038

<sup>a</sup> Dla Luksemburga najstarsza wartość wg GUS z 2001 r.; <sup>b</sup> Dla Irlandii najstarsza wartość wg GUS z 1997 r.; <sup>c</sup> Unia Europejska rozpoczęła działalność 1.11.1993 r. na mocy traktatu z Maastricht; <sup>d</sup> Pierwsza wartość porównawcza wg GUS – z roku 1990 – 1675 dolarów USA na osobę; <sup>e</sup> Pierwsza wartość porównawcza wg GUS – z roku 1990 – 2731 dolarów USA na osobę.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Roczników Statystycznych GUS.

Powyższe zestawienie ukazuje dystans w zamożności społeczeństw między poszczególnymi państwami członkowskimi. W 2004 r. do UE, wraz z 9 innymi państwami, przystąpiła również Polska. Także w tej grupie krajów występowało w momencie akcesji znaczne zróżnicowanie w poziomie PKB na osobę. Rozpiętość między miernikami dla Cypru i Łotwy jest ponadtrzyipółkrotna. Warto także porównać te wartości z poziomem miernika w roku 1986<sup>13</sup> dla krajów, które do struktur europejskich przystąpiły wcześniej. Grecja, Hiszpania i Portugalia w momencie akcesji miały taki poziom analizowanego tu miernika, który w powyższym zestawieniu plasowałby je prawie wyłącznie na ostatnich pozycjach. Nawet miernik Wielkiej Brytanii z 1986 r. byłby zaledwie na szóstym miejscu w ostatnim zestawieniu. To pokazuje, jaki wzrost osiągnięto w Wielkiej Brytanii (do poziomu 35 669 dolarów na 1 osobę)<sup>14</sup>, dzięki członkostwu w UE, nawet jeżeli to członkostwo było negowane przez część mieszkańców i polityków, a Wielka Brytania do dziś nie przystąpiła do strefy euro (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Euro>). Wcześniejsze tabele pokazały też, jakie zmiany analizowanego miernika osiągnięto w innych krajach UE, co było celem opracowania. Szczególnie zwracano uwagę na to, jak rosły te wartości w okresie kilku lat po akcesji [Borkowska 2002, s. 159], co zakładała teza badawcza.

## 5. Zakończenie

Autor snuje te rozważania, mając nadzieję, że powyższy scenariusz się powtórzy również w przypadku Polski, a okres po integracji w 2004 r. przyniesie znaczny wzrost badanego miernika także w Polsce, szczególnie w kontekście sporych środków europejskich z funduszy strukturalnych przyznanych Polsce na lata 2007-2013. Na koniec jeszcze kilka uwag bardziej osobistych.

Gdyby powyższy tekst ukazał się przed referendum europejskim w Polsce, można by go uznać za tekst sponsorowany przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. Niestety autorowi nie starczyło wówczas wyobraźni, aby taką analizę przeprowadzić i wejść w kontakt z Komitetem. Warto jednak przypomnieć, że okres po akcesji do struktur europejskich jest przedmiotem badań i analiz wielu ekonomistów, a autor przeprowadził wówczas wycinkową analizę w kontekście wpływu akcesji na sytuację na rynkach pracy [Rączaszek 2004]. Wnioski z tej analizy wydają się być atrakcyjne. We wszystkich ostatnich<sup>15</sup> przypadkach rozszerzenia UE nowe kraje członkowskie obserwowały poprawę sytuacji na krajowych rynkach pracy. Należy mieć nadzieję, że w Polsce efekt ten także będzie widoczny (można powiedzieć,

---

<sup>13</sup> Jak wskazano wcześniej, dopiero od tego roku GUS publikuje dane dotyczące PKB na osobę w dolarach USA, a więc istnieją porównywalne dane.

<sup>14</sup> Co prawda należy zauważyć, że i kraje przedstawione w ostatnim zestawieniu osiągnęły w ciągu prawie 20 lat znaczny, jak na swoje możliwości, postęp, mimo że do europejskich zintegrowanych struktur nie należały (porównaj powyższe przypisy nr 15 i 16 oraz dane z zestawienia).

<sup>15</sup> Mamy tu na myśli rozszerzenia z roku 1986 i 1995.

że już jest widoczny<sup>16</sup>), a w zakresie analizowanego tu miernika PKB na jednego mieszkańca zmiany będą równie szybkie jak w przypadku Hiszpanii, Portugalii czy Grecji. Doświadczenie uczy, że UE jest coraz lepiej przygotowana do wchłaniania kolejnych części kontynentu [Rączaszek 2004, s. 53], co powinno sprzyjać poprawie w zakresie omawianych tu kwestii. Pozostaje tylko wątpliwość, czy unia blisko 30 krajów może gwarantować to samo, co dawała swoim członkom unia 15 krajów.

## Literatura

- Alber J., Merkel W. (red.), *Europas Osterweiterung: Das Ende der Vertiefung?* Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, Jahrbuch 2005, Berlin 2006.
- Balicki W. (red.), *Makroekonomia*, Wyd. „AND...” s.c., Warszawa 1993.
- Borkowska S., *Rynek pracy wobec integracji z Unią Europejską*, IPiSS, Warszawa 2002.
- Czaja J., *Zmiany cykli koniunkturalnych w Unii Europejskiej oraz ich konsekwencje dla gospodarek krajów członkowskich*, [w:] M. Klamut (red.), *Polityka ekonomiczna. Współczesne wyzwania*, PWN, Warszawa 2007.
- Kwiatkowski E., *Konkurencyjność polskich regionów w okresie integracji z UE*, [w:] E. Kryńska (red.), *Polityka społeczno-ekonomiczna w dobie przemian*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2006.
- Lipska E., *Geneza sukcesu społeczno-gospodarczego Irlandii w latach 90. XX w.*, [w:] A. Rączaszek, W. Koczur (red.), *Polityka społeczna w życiu społeczno-gospodarczym kraju*, AE, Katowice 2007.
- Noga M. (red.), *Makroekonomia*, AE, Wrocław 1995.
- Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 4, Warszawa 1996.
- Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 6, Warszawa 1997.
- Pietrzyk I., *Efekty polityki spójności w „starych” krajach kohezji UE – ujęcie porównawcze*, [w:] M. Klamut (red.), *Polityka ekonomiczna. Współczesne wyzwania*, PWN, Warszawa 2007.
- Rączaszek A., *Strukturalne problemy rynku pracy w Polsce na tle rynku pracy Unii Europejskiej*, [w:] Z. Mikołajewicz (red.), *Spoleczne i regionalne aspekty przemian strukturalnych w polskiej gospodarce okresu transformacji*, Uniwersytet Opolski, PTE, Opole 2004.
- Swadźba S., *Transformacja systemowa polskiej gospodarki i jej efekty*, [w:] H. Ćwikliński (red.), *Transformacja polskiej gospodarki, ocena kierunków i dynamiki zmian strukturalnych*, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2005.

## EUROPEAN INTEGRATION PROCESS AND ECONOMIC GROWTH IN NEW EUROPEAN UNION MEMBER STATES

### Summary

This study concerns the influence that the process of European integration has on the economic development of the new Member States. An extremely simplified way to observe this development is by analyzing the changes in GNP per capita. Taking into consideration the available statistical data

<sup>16</sup> Najnowsze informacje nie mogą pochodzić z wydrukowanych publikacji, ale ze stron internetowych. Warto tu więc podać, że np. od marca 2005 do października 2007 stopa bezrobocia w Polsce spadła z 18,1% do 11,3%. <http://www.stat.gov.pl/>.

---

published by the Central Statistical Office, the accomplishment of the assumed aim and verification of the thesis presented in this study are not easy. In the past the Central Statistical Office did not publish the data on some countries' economic development. Another difficulty has been the presentation of the GNP growth in the domestic currency. Therefore the first part of the analysis was devoted to converting the comparable values according to the exchange rate of the domestic currency against the American Dollar. Since 1986 the analyzed measure can be found as presented in \$. The analysis shows the effects of the European policy of integrity, and indicates the expectation of such positive effects, also in the countries that joined the European Union in 2004 and 2007.